СВОБОДА



SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК

UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ — РІК XXXII — Ч. 194. — Джерзи Сіті, Н. Дж., середа 20. серпня, 1924. — VOL. XXXII. No. 194. — Jersey City, N. J., Wednesday, August 20, 1924. — THREE CENTS

Кандидатська промова демократичного кандидата на заступника президента Ч. В. Браєна.

ЛИНКОЛН, Небреска, 18. серпня. Сьогодня сенатор Пет Геррисон, із Миссиссипі, повідомив тут офіціяльно ґовернора Небрески Чарлза В. Браєна про іменоване його демократичним кандидатом на заступника президента Злучених Держав.

Із сеї нагоди ґовернор Браєн виголосив до многолюдного зібрання, що коли демократична партія поуідить при сих виборах, то дбати-ме про поступових фармерів і робітників та старати-меться розвязати корисно для народу всі трудні питання теперішнього часу.

Він сказав, що плятформа демократичної партії доволі широка, сильна і поступова, щоб могла здобути підперте широкого загалу.

Далі заявив, він, що він у повній згоді з демократичним кандидатом на президента Джаном В. Дейвисом, та що оба придержуються строго демократичної плятформи.

Опісля прирікав іменем демократичної партії підперте фармерам і робітникам, і зазначив, що він вірить, що фармери і робітники однодушно підіпруть демократичних кандидатів, а не будуть розбивати своїх сил на кількох кандидатів, бо так лише помогли-б републиканській реакції до побіди.

Обжаловував републиканців, що вони спричинили неспокій в цілому краю; що творили непотрібні ради і комісії; що задержували високі податки і великі видаткі на правительство; що спричинили недолю фармерів.

Демократи, казав він, хотять прийти на поміч фармерам обнижкою цін на перевозових зелізницях і на водах, через продукцію дешевих навозів і законодавство для зууту продуктів кооператив.

У справі воен Браен заявив, що демократи будуть старатись довести до всесвітнього розоруження через міжнародне порозумінне і міжнародне загальне голосоване у сій справі.

Вкінці осудив теж „мобілізаційні демонстраціі".

ПЕТ ГЕРРИСОН ДО ВИБОРЦІВ.

ЛИНКОЛН, Небреска, 18. серпня. — Сенатор з Миссиссипі, Пет Геррисон, передаючи нини Ч. В. Браєнови номінацію на демократичного заступника президента, апелював до виборців демократичних, а також независимих і поступових, щоб голосували на демократичних кандидатів, бо демократична адміністрація „буде правити чесно, охороняти права мас, та розвяже корисно для них економічні питання дня".

НАДІЇ ДЕМОКРАТІВ НА СМИТА.

НЮ ЙОРК, Н. Й., 18. серпня. — Демократичні лідери настають з усіх сил на Алфреда Е. Смита, щоби втрете кандидував на ґовернора стейту Ню Йорк. Вони запевняють його, що він не тільки здобуде небувалу більшість голосів, але притому так розібє републиканців в стейті Ню Йорк, що тут і при президентських виборах побідять демократи і Дейвис дістане всіх електорів. Без Смита, кажуть вони, тяжко буде в стейті перемогти републиканців, а знову як Смит буде кандидатом, то републиканці навіть не мати-муть відваги ставити знатнійшого кандидата.

ДОС БУДЕ ГОВОРИТИ.

ШИКАГО, Ілл., 18. серпня. — Завтра виголосить в Евенстон, Ілл., Чарлз Дж. Дос свою кандидатську промову яко републиканський кандидат на заступника президента.

ЛА ФОЛЛЕТ І КУЛИДЖ.

ВАШИНҐТОН, Д. К., 18. серпня. — Демократичні провідники з Заходу повідомляють, що проґресивний кандидат Ла Фоллет вдирається в репууликанські ряди і розібє їх в тих сторонах.

ЯК ЗДОБУТИ ГОЛОСИ РОБІТНИКІВ?

ВАШИНҐТОН, Д. К., 18. серпня. — Републиканські лідери журяться, як здобути при виборах голоси робітників, по заяві Американської Федерації Праці за Ла Фоллетом, а спеціяльно проти Доса, яко завзятого ворога юнії.

Деякі републиканці радять, щоби вмовляти в робітників, що висока тарифа на заграничні вироби була корисна для робітників, а не для великих промисловців.

СТАРИЙ ҐЮС ВІРИТЬ В НАДІЮ.

ВАШИНҐТОН Д. К., 18. серпня. — Державний секретар Ґюс заявив, що він вірить, що Европа може відродитись економічно на основі пляну комісії Доса.

ЗАОСТРО КРИТИКУВАВ.

АТЛЕНТА, Джорджія, 18. серпня. — Тутешній баптистський священик В. Л. Ґембрик скритикував недавно в церкві Кулиджа за його промову до скавтів, в якій він поручав їм шанувати природу, право і Бога.

Ґембрик осудив Кулиджа, що Бога поставив аж на третьому місці. Кайзер, казав він, поставив Бога на другому місці, а сей аж на третьому.

Ся критика виглядала тростісам заострою і вони йому се сказали. Наслідком того невдоволення Ґембрик уступив з парохії.

УКРАЇНСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ У ВАРШАВІ(?)

Східна Аґенція ширить смішні вістки, що ніби то частина новозбудованого дому Польської Каси Ощадности у Варшаві призначена на преміщенне українського університету, який має бути відкритий уже з початком нового академічного року. Будинок цей є ніби-то приспособлений уже до потреб вищої школи. Нічого тільки не доносить Східна Аґ. ні про тих професорів, що вчити-муть в Касі Ощадности, ні про студентів, а їх із рукава не витрясеш.

НАШІ АРТИСТИ НА ЧУЖИНІ.

Орест Руснак, оперовий співак (тенор), родом з Дубівця на Буковині, відомий вже ширшому чеському громадянству, яке мало нагоду почути його на концертах в Празі та Відні, заанґажований до німецької опери в Кеніґсберґу на вельми корисних умовах. Наш співак на скінчені ґеської державної музичної академії в Празі в 1922 р. у професора Еґона Фукса був заанґажований до опер у Братіславі, а опісля в Оломунці. Цього року виступав він кілька разів у Празі на запрошення Чехів на концертах у память 100-літніх роковин уродин Б. Сметани і на Шевченківськім концерті. Літом, враз з відомою співачкою київської опери п. Воронцовою дав ряд концертів по більших містах Чехії, як Берно, Моравська Острава, Карльсбад, Подебради, Лугачовиці, скрізь з великим успіхом. П. Руснак, який при кожній нагоді старається поширити нашу рідну пісню на чужині, зєднав собі і серед нашого Стрілецтва своїми виступами по таборах велику симпатію. Своє теперішне місце завдячує успіхови концерту в Карльсбаді, внаслідок чого директор німецької опери негайно по концерті звернувся до нього в імени „Спілки німецьких опер у Берліні" з вище згаданою пропозицією.

ЧОГО ЛЮДИ НЕ ЗБИРАЮТЬ.

На одній виставці у Білогороді можна було запримітити колекцію 4.000 меню (списку страв). Вона є власністю якогось готелевого бухгальтера зі Сараєва. Збирач був вродженим колекціонером, бо має у своїй збірці „меню" китайського імператора, сербського короля, Наполеона III., царя Олександра III. (із його коронаційного бенкету) і ін. Уже перед війною ця збірка була варта 250.000 зол. корон.

ЗА ЕКОНОМІЧНУ ШПІОНАЖУ НА УКРАЇНІ.

Кілька днів тому відбулася у Харківському Суді розправа проти інженірів Кадієвського рудника в Донбасі за економічну контрреволюцію і економічну шпіонажу в користь Польщі. Головний обвинувачений інженір Гулаков, бувший директор копальні впав жертвою доносу своєї власної жінки. Жінка заявила на розправі (де вона сидить те жна лаві обвинувачених), що зробила донос на свого мужа з причин політичної натури. Вони ріжнилися обое політичними поглядами. Своїх власних політичних поглядів не виявила. Гулакова засуджено на кару смерти. Одначе засуду не виконано і замінено йому кару смерти на довголітню тюрму.

ВОВКИ НА ЗАКАРП. УКРАЇНІ.

З Ужгороду подають вістку, що на одно з сіл напала громада 10—12 вовків. Селянам ледви вдалося оборонитись перед ними. Вовки наробили великі шкоди в господарствах і пірвали чимало домашніх звірят. Причину появи вовків літом у селі добачують у недостачі лісової шляхотної дичини, якою вони годуються. Приготовляються масові лови на вовків.

ПОЛІЦАЙ УБИЙНИКОМ.

Дня 23. липня, 1924 р., зайшов у селі Воютичах самбірського повіту в Галичині факт убийства Богу духа винного українського селянина польським поліцаєм. Господар Антін Партика, літ 56, мав сина Івана, який задля недуги не міг ставитися до польського війска. Дня 23. липня с. р. арештував його постерунковий державної поліції в Воютичах Тимочко. По дорозі арештований втік поліцаєві, дарма, що той в білий день між хатами стріляв за ним. Розлючений поліцай вернув негайно до його батька бл. п. Антона Партики і спитав, де син. Цей відповів спокійно: „Таж пішов з вами". Тоді поліцай без найменьшої причини арештував батька і хотів його, місцевого, поважного господаря, скувати, щоби відпровадити на постерунок поліції у тій самій місцевости. Бл. п. Антін Партика випрошувався, щоби його не заковував. Озлоблений поліцай у відповідь на це пробив баґнетом ззаду арештованого в околиці нирок, а опісля ще в присутности людей довший час колінами місив по грудях і жолудку зраненого, який кричав з болю нелюдським голосом. Того самого дня о год. 5 попол. бл. п. Антін Партика серед страшних мук сконав. Переведено судову секцію тіла. До прокуратури в Самборі зроблено карне донесення, та поліцай-убийник досі не арештований. В цілій околиці незвичайне обурення.

ПРОДАЮТЬ ХУДОБУ ЧЕРЕЗ НЕВРОЖАЙ.

У звязку з недородом селяне масово випродують худобу і цінни на неї значно знизилися. Ґуберніяльний Комісаріят внутрішньої торговлі у Харкові визнав недоцільним встановлювання забороняючих засобів та мінімальних цін на худобу. Всім організаціям пропонуе провадити боротьку зі зниженням цін на худобу. Всім районовим сільсько-господарським спілкам Харківщини доручено закуповувати худобу в селах та продавати її державним установам і кооперативам инших районів України. У звязку з випродажею худоби Укрмясохолодільня в Харкові дістала побільшення держикредиту.

ВУЛЬКАН НА АЗОВСЬКІМ МОРІ.

15. липня о год 4. дня на дні Азовського моря блисько черченського проливу, чути було довгий час підземний гуркіт. Незбаром потім у віддалі одної верстви від берега, проти голубицької станиці, почав вибухати вулькан. Вибух тривав 40 мінут. На місці вибуху повстав остров.

ПОЛЬСЬКИЙ МІНІСТЕР ЗАГРАНИЧНИХ СПРАВ.

Президент Польщі дня 27. м. м. приняв димісію міністра закордонних справ Замойського і іменував новим міністром д-р Александра Скшинського, делеґата до Союза Народів.

ТАЛАНОВИТИЙ АДВОКАТ.

Адвокатська палата у Львові суспендувала тутешнього адвоката Кернера на два місяці у виконуванні його професії, за те, що він в одним процесі заступав одночасно обох процесуючих клієнтів.

СМЕРТЬ ДИПЛЬОМАТА.

Анґлійський дипльомат Бюкенен (Buchanan), бувший анґлійський амбасадор у Петербурзі, помер.

Мекданелд взиває Францію і Бельгію, щоби опорожнили Рурщину скорше як до року.

ЛОНДОН, 18. серпня. — Сьогодня оголошено тут лист британського премієра Мекданелда до французького премієра Ерріота і бельгійського премієра Теніса, в якому він взиває їх, щоби вжили всіх заходів, аби прискорити опорожнене Рурщини з військової окупації ще перед означеним реченцем, себто перед серпнем 1925.

Мекданелд каже, що на думку правительства Великої Британії продовженне окупації Рурщини перепиняє виканання пляну Доса і наражує його на небезпеку невдачі.

Він зазначує, що окупацію переведено ізза економічних мотивів і тому слід її скінчити, якщо Німеччина буде виконувати свої зобовязання.

ОСТОРОГА СНОВДЕНА.

ЛОНДОН, 18. серпня. — Анґлійський міністер скарбу, Филип Сновден (соціяліст), оголосив осторогу, в якій сказав, що плян Доса не вдасться, коли Німеччина не мати-ме свобідної руки у економічній праці.

Він остерігає, що Франція мусить скоро опорожнити Рурщину, коли хоче вижидати успіхів з лондонської конференції.

ВИТАЮТЬ ЕРРІОТА.

ПАРИЖ, 18. серпня. — Сьогодня вечером вернувся з Лондону премієр Едуар Ерріо. Його привитала оваційно многотисячна товпа яко побідника на лондонській конференції.

Французькі фашисти і роялісти (монархісти) старались уладити проти-демонстрацію і кричали: „Геть з Ерріотом", але се їм не вдалось, бо їх було меньше і їх перекричали оклики в честь Ерріота.

ФРАНЦУЗИ ОПОРОЖНИЛИ ДВА НІМЕЦЬКІ МІСТА.

ПАРИЖ, 18. серпня. — Французькі війська опорожнили два німецькі міста в Баден, Оффенбурґ і Аппенваер.

Се не остає у звязи з програмою пляну Доса

НІМЕЦЬКІ НАЦІОНАЛІСТИ ПРОТИ ПЛЯНУ ДОСА.

БЕРЛІН, 18. серпня. — Німецькі націоналісти ведуть завзяту аґітацію проти пляну Доса. Вони аґітують в ґазетах і на зібраннях, а коли міністри вернуться з Лондону і станууть перед парляментом, перенесуть сю боротьбу і до парляменту.

Німецьке правительство буде у прикрій ситуації, але проте воно певне, що одержить в парляменті потрібну більшість голосів.

ПРЕМІЄР ФРАНЦІЇ І НІМЕЧЧИНИ ПОДАЛИ СОБІ РУКИ.

ЛОНДОН, 18. серпня. — Коли вже всі учасники конференції підписали протокол про згоду на введенне в житте пляну Доса, британський премієр Мекданелд перейшов салю і подавав кождому делеґатови руку. Колиж прийшов до німецького премієра Маркса, то наперед стиснув його руку, а відтак взяв його за руку і запровадив до французького премієра Ерріота. Тоді взяв їх обох за руки і злучив їх. Так за почином анґлійського премієра поєднались між собою і премієри Франції та Німеччини.

ПОПСУВАЛИ БОЛЬШЕВИКАМ.

СОФІЯ, столиця Болгарії, 18. серпня. — Болгарська влада переловила над Чорним морем недалеко Варни посилку оружя й амуниції, яку прислали до Болгарії для тутешніх комуністів російські большевики, в надії, що се послужить їм вчасі револьти, яку вони приготовляють і якої постійно вижидають.

СВОЇ СУДЯТЬ СВОЇХ.

МОСКВА, 18. серпня. — Тутешній російський советський суд засудив 5 большевицьких суддів на довголітню тюрму за продажність. Ті судді за гроші видавали присуди по волі обвинувачених.

ЩЕ ОДНА ПОВІНЬ В КИТАЮ.

ПЕКІНҐ, столиця Китаю, 17. серпня. — Прірва у заставі великого каналу біля Енсіен у Західнім Шантунґу, спричинила нову повінь, яка залила 150 сіл.

Наслідком сеї повені потерпіло тепер 600,000 осіб.

І КИТАЙЦІ МАЮТЬ ФАШИСТІВ.

ПЕКІНҐ, столиця Китаю, 18. серпня. — Китайські фашисти переслали протест до правительства Сун-Ят-Сена проти задержання оружя, яке для них вислано з Німеччини.

УСТУПЛЕННЄ ЕПИСК. ПАППА НА ПІДКАРПАТТЮ.

УЖГОРОД, 28. липня. — Папа римський приняв зреченне підкарпатського епископа Антонія Паппа зі свого становища управителя мукачівської епархії. Його наслідником іменований о. Петро Ґебей. Епископ Пап назначений титулярним архиепископом в Чижиці і апостольським адміністратором 21 парохій, які лежать під Мадярщиною. Він буде перебувати в Мискольчі.

КОМУНІСТИЧНИЙ РУХ У ВАРШАВІ.

У Варшаві з кождим днем видко змагаючийся рух комуністичний. Починає тут появлятися діяльність комуністичних боївок з конспіраційним характером, виступаючих під назвою: „Оборона чину".

mutilated

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
[illegible]		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates.		В Джерзи Сіти і заграницею.	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає.

В Канаді належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

ТРЕТЯ РІЧНИЦЯ ПРАЦІ УКРАЇНСЬКОГО ГРОМАДСЬКОГО КОМІТЕТУ В Ч. С. Р.

Дня 7-го липня с. р. відбулись товариські сходини членів У. Г. К. співробітників та гостий в „Українській Хаті" в Празі. На початку голова У. Г. К. М. Шаповал в годинній промові зробив нарис пройденого шляху Укр. Гром. Комітетом, спиняючись головним чином над тими мотивами, які причинились до утворення сеї орґанізації, та над вислідами його трилітньої праці. В еміґраційних умовах праця була тяжка, треба було прикласти силу енерґії, щоб поставити утворений апарат на відповідний ґрунт. Як справився з тим У. Г. К., свідчать ті факти, які докладчик подав до відома зібрання. Тисячі запікуваних матеріяльно й духово збігців з України, утворення таких поважних інституцій як Господарська Академія в Подебрадах, Висший Педаґоґічний Інститут в Празі, Матуральні Курси в Подебрадах, Празі і Йозефові та інші наукові установи, де працюють науково сотні учеників, орґанізація Село-Спілки, що провадить кольосальну культурну роботу, являються найкрасшими показчиками того, як справився У. Г. К. за короткий час зі своїм завданнем. Вкінці промови М. Шаповал підкреслив, що й надалі У. Г. К. буде провадити сю роботу, бо тільки вона дасть кадри справжніх робітників-борців за повне визволення України від усіх ворожих сил.

Після промови М. Шаповала, на його пропозицію головою сходин одноголосно обрано члена У. Г. К. ректора Українського Університету в Празі, проф. Ф. Щербину, а далі зібрані слухали привитання, що надійшли від таких орґанізацій та осіб: 1) гуртка студентів „Основа" при Висшій Технічній Школі в Шарльотенбурзі, 2) Громади слухачів Укр. Матуральних Курсів у Празі, 3) Президії Української Громади в Італії, 4) Видавництва Української Молоді в Берліні, 5) Обеднання студентів-Українців висших сільсько-господарських, лісових та ветеринарних шкіл у Німеччині, 6) Михайла Кураха з Квасів, 7) Гуртка студентів Українців у Ляйпціґу, 8) Спілки студентів Українців у Німеччині, 9) Гуртка громадян з Берліну за підписом проф. В. Коваля і інших, 10) проф. О. Ейхельмана, 11) Громади студентів Висшого Педаґоґічного Інституту в Празі, 12) Калішських еміґрантів у формі писаної адреси та інш.

1) Від Педаґоґічного Інституту в Празі привитав зібраних директор Інституту проф. Л. Білецький, який підкреслив, що в сей день святкує У. Г. К. не тільки трихлітте своеї праці, а й річницю відкриття Педаґоґічного Інституту в Празі, яке припадае на 7-го липня, 2) від грузинського уряду і грузинського громадянства тепле слово привіту виголосив Г. Айолло, 3) від кавкаських горців Ахмет Цаліков, 4) від Черкесів Мурат Гатгоу, 5) від Ради Кубанської Громади П. Макаренко.

Позатим підчас вечері виголосили промови і гості сенатор Шелухин, Ю. Кобилянський, М. Лорченко, Н. Григоріїв та інші. Яко продовження думок М. Шаповала управитель Українського Громадського Видавничого Фонду Є. Вировий виголосив промову з закликом до вступу громадян в сей фонд, щоб поставити справу так широко, аби видавнича робота виросла як найкрасше. Сходини закінчились перед 12 год. ночі.

КАМЯНА ЕПОХА В РОСІЇ

Не ходить тут о ту давну камяну епоху, що була скрізь на землі, коли то чоловік виробляв всі свої прилади з камінця. Тут мова про теперішні часи, часи совітської влади, за якої Росія вертає до камяної епохи.

Славний московський етнограф (народознавець) Тан подає свої спостереження щодо того повороту. В Орловській ґубернії надибав Тан дуже богато зовсім нагих людий. А в Ярославській ґубернії надибав цілу фабрику камяних сокир. Сталевих сокир там зовсім не видно. Вчений виміняв одну таку камяну сокиру за сталеву і передав її до етнографічного музею (давніщий музей Александра II), де її уміщено під карточкою з написом: „Зроблено 1923". Чи не поступ?

АДРЕСА ОБЄДНАННЯ:

OBYEDNANNYE, 847 N. FRANKLIN ST., PHILADELPHIA, PA.

Туди посилайте свій народній податок!

Посилайте негайно і питайте всіх знакомих Українців, чи сповнили вже сей свій обовязок, чи заплатили національний [illegible]

НІМЕЦЬКІ СЕЛЯНИ

Один з найвидатніщих ліберальних політиків Німеччини, Гельмут фон Ґерлях, друкує тепер свої спомини про минулі десятиліття його посольської праці. Один розділ споминів спеціяльно присвячено німецьким селянам.

„Про посла фон Зоненберґа оповідають, — пише фон Ґерлях, — що він одного разу мав висловитись:

— Мої гесенські мужики вірні, як пси, й брудні, як свині.

Фон Зоненберґ рішучо заперечував, що він це сказав, бо той вислів міг йому дуже пошкодити при слідуючих виборах. Але якась частина правди в цім вислові безперечно є.

Гесенські мужики справді дуже вірні, а до цього ще й дуже недовірчиві до всякого чужинця. Підчас виборів 1903 року мене обрано послом в окрузі Франкенберґ-Кірхгайн. Наступили вибори 1907 р., і я був цілком певний, що мене знов оберуть. Але мої атисемітичні противники, добре розуміючись на психольоґії гесенських селян, поширили про мене чутку, ніби за моєю спиною стоїть Ротшильд. Це була цілком безглузда вигадка, але селяне їй пойняли віри. І на виборах я перепав.

Чи гесенські мужики справді такі брудні, як мав сказати Зоненберґ? Я обїздив кілька сот гесенських сіл і можу ствердити, що до 1912 р. там поняття не мали про найпростійші вимоги гиґієни. Часто мені доводилось ночувати по селах, і тут я міг наочно переконатись, як гесенський мужик уявляє собі чистоту. Одної пригоди я ніколи не забуду. Заїхавши якось до одної селянської хати, я попрохав дати мені чогось попоїсти. Господиня взялась спекти для мене яешню з салом. Поки яешня смажилась, заплакала мала дитина, що лежала тут же коло печі в колисці. Господиня облишила яешню й заходилась витирати дитину, з якою приключилася відома дитяча біда... Справивши все як слід, господиня й не подумала вимити рук, а спокійнісінько досмажила яешню, відрізала мені хліба і з чистою совістю, але брудними руками поставила передо мною вечерю. Це на кілька тижнів одбило мені охоту до гесенської яешні з салом.

Пригадується мені ще дебата в парляменті з приводу відомого „закону Гайнце". Посол Фольмар оповів у своїй промові, що баварські селяне вважають це за гріх, коли доросла людина зовсім роздягається, а тому вони ніколи не купаються. Алеж селяне миються? Певно, але тільки частинами. Вони миють те, що видно. Але те, що покрите одежою? Про це краще не балакати...

Однак, не всі німецькі селяни оправдують характеристику фон Зоненберґа. У Шлезвиґ-Голштинії я надибав силу інтеліґентних селян. В однім селі я здибав селянина, що збудував собі зоряну вежу й цілими ночами на ній пересиджував, дивлячись на зорі. У другім селі мене познайомили з селянином, що знаменито розумівся на старовині й самотужки зібрав цілий музей старовинних річей. Ще в однім селі гурток селян присвятив себе студійованню пацифістичної літератури, а в сусіднім селі мужики заложили фільософічний гурток. В одній селянській хаті я знайшов усі поважніщі німецькі журнали, від „Мистецтва" до „Будучности", причім ті журнали не тільки виписувано, але й читано.

На однім передвиборчім вічу в маленькім селі східної Голштинії мені сталась така пригода. Як тільки я скінчив свою промову, мене заатакував молодий селянин, чудово ознайомлений зі світовою торговельною статистикою. Він так і сипав числами. До того він стояв політично на висоті, прекрасно говорив, послідовно мислив і робив висновки, мов добрий смак і сильний характер. Ще й нині він стоїть передо мною, як живий".

ЕСПАНСЬКИЙ ПИСЬМЕННИК НА ЗАСЛАННІ.

(Фільософ і куртизана).

Вістка про заслання фільософа Міґуеля де Унамуна на Канарійські острови розійлшася з Мадрида по цілому світі. Канарійські острови видніють-маячіють крізь мряку далеко на морі проти берегів Еспанії. Виглядають наче маленькі черепахи-мушлі. Фільософ Унамуна, славний письменник (його називають еспанським Толстим). Одначе про нього світ майже не знав, як і взагалі мало знае про Еспанію. А Еспанія, то край талантів. Вона мала письменників, котрі написали понад тисячу драм (Кальдерон) і комедій. І богато славних мистців-малярів (Мурільо). Преса еспанська належить до найпершої в Европі, а навіть на світі. До еспанських щоденників дописують найбільші писменники Еспанії. Хто не знае із світових клясиків Міґуеля Сервантеса („Дон Кіхот"). А славні сучасні еспанські писменники е: Рамон Ґомез де ля Серна, Азорін. Унамуна пише цікаві статті. Він великий гуманіст. Більшість своеї фільософії основуе на Сервантесі, або радше на Дон Кіхоті. Писав есеї про еспанський націоналізм. Любить волю, е з переконання републиканець. Ціллю його: ублагороднювати народ, а батьківщина його, Еспанія, сьогодня замкнута ві дсвіта з усіх сторін. Унамуна хоче, щоби Еспанія отворила свої вікна на світ. Ідеалом його Дон Кіхот. І він цього героя не бре з комічного боку, як це привикли всі. Для нього Дон Кіхот народній взірець, ідеал. Хоче, щоби душа людська не спочивала.

І з перекладів ще мало знають Унамуна. Недавно видало французьке видавництво „Le Sphinx de Delphes" одн укнижку Унамуна. І так за посередництвом Франції пізнае світ Унамуна.

Та ось склалося так, що йменння фільозофа з Саляманки прославили не його власні праці, а одна афера, що приключилася в Мадриді. Диктатор Прімо де Рівера освободив із вязниці одну куртузану, або простіще таки сказати: даму з півсвіта. І за неї відправив із суду цього чоловіка, котрий казав цю „даму" замкнути. Знялася буча. Диктаторова любовниця протестувала на всі сторони. Проти Прімо де Ґівери заявився й фільозоф із Саляманки, Унамуно. За кару диктаторська влада спенсіонувала університетського професора Унамуна й депортувала його на Канарійські острови. Проти такого поступку запротестував увесь культурний світ. Та з початку диктатор іще гостріще розправився був із професором університету Унамуно: суд присудив йому 16 літ тюрми. Король помилував його, перемінив тюрму на заслання.

Недавно французька ґазета „Europe Nouvelle" цитувала такі слова Унамуна: „...жиемо в нещасливій країні, не маемо хліба. Всюди смуток. Економічне вбожество пояснюе наше умове вбожесетво. Треба нас европеізувати". З цих слів іще виразніще бачимо, що Унамуно бажае відродження свого народа, а диктатор Прімо де Рівера хоче держати „порядок" при помочі шаблі. І дійсно лише в країні умово занедбаній може пригодитися, що шеф держави проганяе задля метреси професора-фільософа.

Світ думав, що Унамуно то революціонер а це переконання скріпила ще повища пригода з Прімо де Рівера. Тимчасом він хіба ось такий революціонер: революціонер для семі, приятелів і праці. Має побожну жінку, осьмеро дітей. І любить жінку. Його дім усе отворений для земляків, яких навістила лиха доля. Са мвін спокійної вдачі вічно пересиджуе в університетській бібліотеці. Там йочо найлекше найти. Все зодягається в темне вбрання, з високо запинаною камізелькою. З виглом подобае на священика.

В книжці „Життя Дон Кіхота й Санча" (пояснив Міґуель Унамуно) Каже: „Коли знаєш, що хтось неомильний — втікай від нього". Й Унамуна втікае від „неомильних високопоставлених", що тепер панують у його батьківщині, а шукае опори в народі. А дальше каже Унамуно: „Вважай, приятелю, коли хоче шсповнити свое завдання й служити батьківщині, мусять тебе зненавидіти...".

ДОПИСІ.

СТ. ПОЛ, МИНН.

Не пора на мовчанку.

Наші часописи переповнені сумними відомостями про ті відносини, які тепер панують на нашій рідній землі. То саме доносять нам письма, які дістаемо від нашої рідні в старім краю. Зі всіх сторін доходять до нас голоси розпуки, а ми заніміли. Тут де повна свобода, де можна зійтися і порадитися яку дати поміч поневоленим братам, ми або цілком не інтересуемося судьбою рідного краю, або коли зійдемося, то хиба на те, щоби нарікати та звалювати всю вину на своїх провідників. А поза тим мовчимо і навіть кводра жалуемо дати на визвольну боротьбу, бо мовляв він піде для „панів" та „диплъоматів". А я думаю, що корінь нашого лиха не в провідниках, а таки в нас самих. Бо який нарід такі й його проводирі. А до того чи ми слухаемо наших провідників. По правді сказавши, то небогато. От берім на примір якийнебудь заклик о грошеву допомогу чи то на революційну боротьбу, чи політичну пропаґанду, або рідну школу і т. д. Скільки то треба труду, віч, письм, відозв і закликів, щоби наш загал зложив яку таку жертву. І коли ту жертву, розуміеться в мінімальній висоті вже і зложить, то приходить вона звичайно в пізну пору. І на когож тут нарікати? Таж в першій мірі на себе самих. От тепер пишеться і говориться від довшого часу про конечну потребу політичної пропаґанди в користь нашої поневоленої країни. Справа дуже важна, бо жколи світ про нас не буде поінформований, а ми тепер так обезсилені, що не можемо оружно боротися з Ляхами, то Ляхи нас готові цілком знищити, ще заки ми зможемо прийти до сил. А світ може нам богато допомочи, якщо буде як слід поінформований про злочини, яких Ляхи допускаються над нашим народом. Ми бачимо то хочби по недавнім протесті французьких вчених проти Польщі, яке то він ввів замішанне серед Ляхів, а щоби то було як би таких протестів більше було.

А то можна осягнути тільки довгою працею і освідомлюванням других народів та чужих людей. Треба відповідних людий висилати в чужі краї і поручити їм ту важну роботу. Треба висилати делеґації на ріжні міжнародні наради, на які зїзджаються представники з ріжних країв і народів і робити там пропаґанду для нашої справи. В той спосіб влегшимо долю наших братів в краю, а заразом приспішимо і наше визволення.

Наше Обєднанне в Америці накликуе нас раз-у-раз до праці та жертв для краю. Воно візвало нас тепер до зложення жертв на політичну пропаґанду. Але жертви ті як бачу йдуть слабо. За то, що ми зібрали то наші делеґати ледви заїхали би до Женеви, а вертати то вже прийшлося би пішком. А заплатити знова видрукувати на ріжних мовах брошури, меморіяли і інші для аґітації потрібні річи. І на когож тут браття нарікати як не нас самих. Будьте певні, що справа наша буде стояти інакше, якщо ми не будемо збувати мовчанкою заклики до оборони Рідної Землі, а коли поспішимо з своїми центами в кожду хвилю, коли тільки буде сего вимагати справа рідного краю.

Нас кількох в нашій громаді Сейнт Пол, Минн., розважували ту справу і постановили написати тих кілька слів нашим братам робітникам під розвагу. Від себе зложили ми $36 на політичну пропаґанду і вислали до Обєднання у Филаделфії.

Жертви зложили: по 10 дол.: О. Вонс, П. Качмар; по 5 дол.: К. Гоцова, І. Коцюба; по 2 дол.: Поротько і С. Коцюба; по 1 дол.; Касиян і Федеришин.

Петро Качмар.

ПО ВИСТУПЛЕННЮ ЗАХ.-УКР. Т-ВА ЛІҐИ НАЦІЙ З УНІЇ ТОВАРИСТВ ЛІҐИ НАЦІЙ.

(Комунікат).

Рада Західно-Українського Товариства Ліґи Націй, вислухавши на свому засіданню з дня . липня 1924 р. звіти голови Товариства д-ра Р. Перфецького й відпоручника краю д-ра О. Марітчака про перебіг сесії Унії Товариств Ліґи Націй в Ліоні, з окрема про відношення орґанів Унії до справи привернення ЗУТЛН його членських справ в Унії, та перевівши дискусію про діяльність Унії і дальші завдання нашого Товариства приймае отсі рішення:

1. Рада одобрює зголошенне делеґацією Товариства в Ліоні виступлення Товариства з Унії.

2. Виступлення Товариства з Унії не означае заперестання його діяльности на міжнароднім полі, навпаки з сею хвилею Товариство дістае повну свободу розвинути всесторонню акцію в обороні національних і державних прав населення Західної України, безпосередно перед відповідними міжнародними чинниками, не вяжучись орґанізаційними і процедуральними приписами Унії.

3. Рада констатуе, що дотеперішне політичне становище Товариства відповідае становищу політичних чинників краю і стверджуе із вдоволенням, що ся солідарність краю з діяльністю Товариства була заманіфестована на вні однозгідним виступом делеґатів Товариства й делеґата краю в Ліоні.

4. Рада поручае президії Товариства переслати подяку товариствам Ліґи Націй тих народів, делеґати яких прихильно ставились до нашої справи на Комісії національних меншостей в Ліоні, та просити піддержати нашу справу на слідуючім засіданню Комісії. З осібна вислати подяку східно-українському й російському товариствам Ліґи Націй за визначну поміч в обороні нашої справи на сесії Унії в Ліоні.

5. Рада поручає Президії Товариства циркулярним письмом повідомити всі товариства Ліґи Націй, які належать до Унії, що мотивом виступлення нашого Товариства з Унії було не тільки безпідставне завішення у членських правах нашого Товариства підчас минулорічної сесії Унії у Відні, і сторонниче становище Бюра Унії у справі привернення нашому Товариству його членських прав в Унії, а також ціла політика Унії.

Ся політика сліпо придержується тих політичних основ, на яких побудовано офіціяльний Союз Народів і не спосібна нічого істотного зробити для поневолених доси народів, здійснення права самовизначення і для розвязки цілого ряду національно-політичних проблем, зложених в повоенній політичній структурі Европи.

З окрема Унія явно ухиляеться занятись такою важною проблемою, як західно-українська справа. Також неспосібна є Унія добитися відповідної реформи Союза Народів на основі рівновартности й рівноправности всіх народів і країв.

При сій спосібности вияснити погляд обєднаних в Унії товариств на діяльність Унії.

6. Вступаючи в новий період свого істновання й діяльности, Товариство наше в більшій мірі як дотепер потребує активної моральної й матеріяльної допомоги цілої суспільности і Рада сподіється, що суспільність не відмовить йому сеї помочи.

7. Полишаючи дальше осідок Товариства за кордоном, Рада Товариства взиває перебуваючих у краю і на заморській еміґрації членів перевести внутрішню орґанізацію і в орґанізований спосіб допомогти Товариству у виконанню його завдань.

ДВА СОНЦЯ ЗЯВИЛОСЬ НА НЕБІ.

В південній Баварії можна було недавно оглядати небуденне зявище. Сонце показалось на сірому тлі, окруженому сріблисто-білою обручкою. По обох боках видно було два бічні сонця. Цілість окружали два луки дуги (веселки), що перетинались взаімно. Це величаве зявище тривало кілька годин. Вчені пояснюють, цю „фатаморґану" заломлюванням сонішних промінів у дрібоньких ледових іголках, що уносяться у воздусі. Таке зявище вже уачили нераз, але перший раз виглядало так величаво. Подібне чудо природи було в 1861-ому році в Данціґу.

ДЕНЬ МІЖНАРОДНЬОГО КООПЕРАТИВНОГО СВЯТА.

Дня 5-го липня с. р. в помешканні „Української Хати" в Празі відбулася Академія з приводу свята Інтернаціонального Кооперавного Союза, уладштована комітетом складеним із представників Ощадно-Позичкової Каси, Укр. Сель. Спілки, Укр. Громадського Комітету, Празької Кооперативної Школи, Укр. Селоспілки, Кооперативного Тов. „Студентська Самопоміч". Крім представників зазначених організацій на свято прибули представники Вільного Укр. Університету в Празі п. п. професори С. Шелухин і Одарченко, Учительської Спілки проф. Тимченко, Педагогічного Інституту про. В. Сімович, Матуральних Курсів проф. Іваненко, Кооперативної Школи д. Ісаевич і и.

Свято відкрив голова комітету по влаштуванню його Я. Грабів.

Першу промову на тему „Міжнародний кооперативний ..." виголосив др. Ріпецький, ... спинився докладно на ... розвитку кооперації та ... її тернистий шлях.

... промову на тему „Ро... кооперації на Україні" ... Я. Грабів, підкри... идею першого коопе... руху на Україні, а не Московщині.

Підчас товариської бесіди голова Укр. Сел. Спілки на еміграції Н. Григоріїв в своїй промові між иншими сказав: Людство для поліпшення своєї долі береться способами політичними й аполітичними. До яких способів мусить належати кооперація — іде суперечка. Український народ бореться за своє державно-національне визволення. Для осягнення цієї політичної мети, мусить вживати всіх засобів, які для того будуть корисними. Держава стає самостійною тільки тоді, коли не залежить від других не тільки політично а й економічно, коли має таке своє власне господарство, що не потрібує шукати матеріяльної помочі у других, а обміном своїх річей може здобувати потрібне їй. Ідея української самостійної держави вимагає попереднього створення українського самостійного народнього господарства, для чого потрібні відповідні скарби й фахові сили. В наслідок історичного поневолення України її скарби й фахові сили опинилися в руках чужинців Поляків, Жидів, та Москалів, зацікавлених не в утворенні і зміцненні самостійного українського господарства, а в зруйнованні його, переведенні на стан колоніяльного за-ради визискування його для своїх рідних держав польської і московської. Московські, польські і жидівські капіталісти не зацікавлені в творенні українського самостійного господарства. Це найкраще показало капіталістичне товариство „Протофіс" в часи гетьмана, поборюючи все українське й витворюючи основи відродження „єдимої неділимої". Український капіталу нема. Помимо бажання, мати діло з капіталістами у відродженні української державности, мусимо ствердити, що хочби й примирилися з ними, користи від того ніякої не здобулиб, бо фактично жадних українських володарів капіталу нема. Є трипять осіб українських поміщиків, два-три капіталісти промисловці, але така мізірія не спроможна налагодити народнє господарство своїми засобами, а чужі капіталісти (московські польські, жидівські, французькі, англійські, німецькі, і ин.) ніколи їм не допоможуть будувати самостійне українське народне господарство бо воно їм невигідне. Вони хотять пожирати українські добра, а не помагати зміцненню народу. Зьього видко, що ніхто з капіталістів не збудує українського самостійного господарства. А без самостійного господарства—нема державної самостійности. Через те єдиним засобом створення української самостійної держави, є створення українського господарства, силами самого українського народу, що на три четвертих складається з селян тоб то силами українського селянства. Українське селянство бідне пограбоване, розпорошене, здеморалізоване. Одначе иншого виходу, як зібрання його сил для сторення самостійного господарства з тих матеріяльних скарбів, хоч і дрібних, які воно має витворює й здобуває — нема. Тому ми кажемо: українська кооперація мусить ставити собі політичну мету — обеднання українського селянства, робітництва й трудової інтелігенції, щоб їх спільними знаннями та скарбами, які вони мають і витворюють, уже з цього дня творити окреме українське самостійне народне господарство. Правда мало в нас для того скарбів, але иншого виходу нема. Треба починати здрібниць: пісчинка до пісчинки, зерно до зернятка, цегла до цегли, але своє, — тільки таким способом збудуємо своє самостійне ародне господарство, яке стане непереможною основою й державно-політичної волі.

Коли в Англії, Франції, Німеччині, Італії провадиться суперечка за-те, чи має бути кооперація політичною, чи ні, то в нас цієї суперечки не повинно бути. Англійці, Французи, Німці, Італійці мають вже свої держави; кооперацією вони хотять лише поліпшити свій побут, з участею політичних чинників або без них. У нас же не має держави і в руках наших немає скарбів на витворення народ. господарства. Скарби для того можемо створити тільки кооперацією. Тому у нас кооперація мусить бути вжита в першу чергу з політичною метою творення окремого народнього господарства, основи державні волі. Кооперація без політики — добре діло, як і християнство, вегетеріянство і т. п., але для українства вона має особливий зміст тільки тоді, коли служить політичній меті визволення нації. Українці можуть творити всякі добродійні товариства, для поліпшення свого побуту, але творення кооперацій є їх політичним обовязком. Кооперація на Україні без політичної мети — вегетеріянство, тов. тверезости і т. п. душеспасенні речі, які можуть збудувати читальню, чайню і т. п.; кооперація ж політичною метою визволення народу — найвища ідея, що заоплює собою всі українські серця на будування української державности—найкращого захисту політичної й соціяльної волі.

Сенатор С. Шелухин, підкресливши правдивість думки про необхідність вкладення політичної мети в українську кооперацію, довів це фактами з української історії. Українське брацтва, захищаючи українську національність від Поляків, хоч і оснувалися на основі віри, фактично були осередками й українського господарського життя, були первісними українськими своерідними кооперативами. Вони не тільки уряджували певні підприємства (лікарні, друкарні, медоварні хуторські господарства і т. н.) а й були тогочасними осередками, в яких Українці обмірковували всі справи тогочасного українського народнього господарства і намічали способи економічної боротьби з Поляками.

Значіння обеднуючої сили окремого українського народнього господарства давно розуміли Поляки й Москалі, через що всякими способами й руйнували його: одколювали богатих од бідних, асимілювали богатших, кріпачили инших.

Московський уряд особливими наказами переселяв з України десятки тисяч заможних селян на Сибір, а на їх місце садив осадчиків Москалів, Сербів, Німців, щоб тільки зруйнувати українське господарство. Всі фабрики будувались на Московщині, а не на Україні, щоб тільки не створити окремого господарства на Україні. Тому творення української кооперації повинно мати метою створення окремого українського національного господарства для визволення нації.

Проф Одарченко, як учений фаховець - економіст підкреслив, що тепер для розвитку кооперації значно ширші перспективи, ніж було до війни. Тоді, мовляв, міжнародне господарство будувалося на золотій готівці, через те залежало від грошевого ринку, який мав до своеї розпорядимости зсього лише 37—39 міліярдів золотом. Вся робота робилася цими золотими грішми. Властники золотої валюти позичали її тільки великим капіталістам, кооператорам грошей не давали, бо кооперація боролася з капіталістичним визиском. Вкладчики-кооператори (все люде бідні) сами не могли скласти великих капіталів. Через те без позички кооперація розвивалася мляво. Війна перевернула міжнародні господарські відносини. Тепер господарство будується не тільки на золотій готівці, а й на гарантіях иншого характеру (природні скарби, добрий порядок, працездатність і т. н.), що означається певними договорами й паперовими грішми, гарантованими вищесказаними способами, можуть організувати й провадити працю. Це одкриває широкий простір перед кооперацією, бо її обеднання, звязок з живими силами народу громадський контроль — найкращі гарантії, що цінності вкладені в її діло, не пропадуть.

Кооперація при сучасному стані відносин у міжнародньому господарстві не потрібує позичати золота. Вона має можливість розвивати свою господарську діяльність на підставі гарантій громадського характеру, бо ці гарантії стали основою навіть приватного господарства в міжнародніх відносинах. Коли раніш кооперація не могла розвиватися за браком золотої позички, то тепер вона її зовсім не потрібує.

К. Поліщук.

ПОЧАЇВСЬКИЙ МОНАСТИР НА ВОЛИНІ.

(Історична замітка).

(Докінчення)

VII.

Коронування чудодійного образа Божої Матері Почаївської відбулося ще до часу скінчення будови Успенського собора. Микола Потоцький як тільки роспочав будову монастиря, став клопотатися про прославлення і прикрашення чудодійного образа. Він постановив собі вжити всіх засобів, щоби ся святиня була вславлена і признана всією латинською церквою.

Для цього у латинян істнував т. званий звичай коронації того образа, якого визнавали чудодійним а для цього прикрашали його окремими золотими коронами. Ті корони освячував сам папа і пересилав їх із Риму на місце своїм спеціяльним послом. Але раніш ніж послати такі корони, папа призначав розслідування. Кількa призначених папою епископів, чи ксьондзів, роспитували на місці в очевидців і під присягою стверджували чуда того образа, якого мали коронувати і про все доводили до відома папи. Лише після цього папа дозволяв коронувати і призначав для цього кого будь із епископів. Такого, коронованого, образа всі латиняни повинні були визнавати чудодійною святинею.

Про такі коронування чудодійного образа клопотався Микола Потоцький, визначивши для цього ще в 1760 році частину своїх гроший. 1772 року до Почаїва приїхав уніятський епископ Сильвестер Рудницький зі спеціяльною метою — вивчити й дослідити всі чуда, які відбулися при чудодійному образі і про все повідомив Рим. Папа Климент XIV, отримавши донесення еп. Сельвестра Рудницького, негайно дав дозвіл на коронування Почаївського чудодійного образа Божої Матері і доручив переслати його тому-ж таки Сильвестрові Рудницькому. За стараннями Потоцького в Римі були зроблені з чистого золота дві відповідні до розміру образа корони. Ці корони були привезені до Почаїва спеціяльним папським послом. Коронація відбулася 8. вересня 1773 року, про що заздалегідь оголосили через епископів та ксьондзів по всій Україні, Литві і Польщі. Для того, щоби притягнути більше народу, папа дав для всіх, що прийдуть у той час день до Почаїва, відпущення всіх гріхів.

Коронування образа відбулося на широкім полі, на схід від монастиря, де була побудована і пишно прикрашена каплиця. Дорога до каплиці від монастиря була обсаджена по обидва боки деревами.

Як памятник коронування образа Божої Матері, зосталася до наших часів: церква в імя Різдва Богородиці, яка збудована на місці каплиці, і стара липова алея, яка від самого монастиря до місця коронування обсаджена уніятами. На свято коронування зібралося до сто тисяч народу, до 1000 католицьких і уніятських священиків і сила шляхти. З вечера перенесли образа до каплиці і там цілу ніч служили службу Божу, а на другий день рано були принесені корони, прочитане послання папи і еп. Сильвестер Рудницький на виду всіх прибувших людей, при голосній гарматній стрілянині, звуках сурм і перебою тарабанів, возложив на чудодійнім образа корону — на голову немовляти Христа і Бо жоїМатері. Після коронування, при громі гармат і звуках музики — образа знову перенесено на гору Почаївську але так, як собор ще не був скінчений, то його поставили у трапезній церкві. Урочистости продовжувалися 8 днів. 1791 року, себто через 18 літ від коронації, чудодійного образа перенесено з братської церкви в наново вибудований сбор Успення і тут поставлено його в роскішному кіоті над олтарем, де він стояв до 1830 року, коли був поставлений новий православний іконостас і образ уміщено над Царськими вратами.

XVIII.

1831 року Почаївський монастир після наказу царя Миколи І. названо Лаврою і, як такий, призначено четверте місце після Киіво-Печерської, Троїцько-Сергієвської та Олександро-Невської Лаври.

Від коли Поївський монастир перейшов до московсько-православних рук — царський уряд постарався зробити його розсадником русифікаційної справи на Волині і політичної твердинею проти українського руху, який ішов з Галичини на Україну. Для того не шкодувалося нічого. Доброю памяткою зосталося лише те, що будувалося. Так напркл., бані головної церкви Успенія були покриті новими мідними листами, а разом із тим, як ці бані, так бані і на всіх инших церквах монастиря, враз із хрестами були позолочені ясно-червоним золотом, а нижні частини тої-ж церкви і дахи всіх монастирських забудовань, замість старої ґонти, були покриті листовим залізом і вифарбовані зеленою фарбою. Широка галерія при церкві Успення — вимощена асфальтом, поставлено новий іконостас, якого пожертвував цар Олександер ІІ-й у 1859 році, коли відвідував Почаїв, і наново росписано стіни собору і всіх инших церков, пороблено нові іконостаси в них, вибудувано „Сінь" на „стопою" Божої Матері, а також — року і „сінь" над мощами преподобного Іова і кивот для чудодійного образа. Вибудовано наново у 1862 році Троїцьку церкву в якій мав, як у теплій, перебувае від Покрови до Великодня чудодійний образ Божої Матері. Вибудовано також помешкання для друкарні, малярні образів, шпиталю, для друго-клясової школи, монастирських гостинниць, склепів і т. и. Від 1861 по 1871, на місці старої дзвіниці вибудовано нову велику, зверх 63 метрів висотою і відлито великого „Почаївського" дзвона, який важить 98 пудів. Побудовано скит із церквою і помешканням для черців, а навколо монастиря і монастирських садів з полудневої і північної сторони зроблено камяну огорожу, а в ній зроблено зі східньої сторони вхідні святі ворота, а з північної сторони — другі, вїздні ворота.

Нині в Почаївськім монастирі, крім Успенської та Іовлевської церков, є ще такі церкви: 1) при архирейських покоях — в імя Петра митрополита московського, 2) Підпечерська — Антонія й Теодосія, 3) трапезна в імя св. Варвари і княгині Ольги, 4) Тепла — Троїцька, 5) Шпитальна — в імя Божої Матері всіх скорботних радости, 6) Зовні Лаври — Різдва Богородиці і Скитські: Свято-Духівська, Серафимська та Всіхсвятительська.

X.

Тепер мимоволі виникає питання: — Що-ж доброго зроблено московським православним духовенством за час свого 90-ти літного панування в твердині духа українського народу для його духово-культурного розвитку?

У відповідь на це питання можна було-б сказати дуже богато сумного й гіркого. Одначе, не будемо про це розводитися довго, бо, здається нема такого Українця, який не знав би діяльности почаївських „атцов", які всі йшли проти культурно-національного руху серед нашого селянства і так тримали його у своїх руках, як вірних „ребят царя-батюшкі". З метою перешкодити розвиткови сільської кооперації, заснувався т. зв. „Союзний банк", який обібрав і без того порожні селянські кешені.

Далі заснували „Союз Русскаво народа" — для скріплення і тримання московських царів та стягання із „сіренських" волинських мужиків „піврублів" на русифікацію та організацію чорносотенних погромів. Виховали Виталія і инших „стовпів" чорносотенства для русифікації краю. Все, що хоч крихітку нагадувало в Почаївському монастирі українську культуру і свідчило про національну окремішність нашого народу, — замальовано, зішкрябано, видерто і майже знищено. Монастир став твердинею російської чорної сотні і таким є досі. Тут знайшли тепер богатий притулок і захист недобитки всяких „істинно-русскіх" армій Деникина, Пермикина, Балаховича й иншої наволочі, що навіть у час революційного українського руху намагалася захищати „русское дело". Тепер богато їх сидить у монастирі, одні — як черці, другі — як прислужники польської поліції, а святе місце обернено у вертеп розбійників. Поляки це чудово знають і, зрозуміла річ, не пропустять тієї нагоди, коли можна буде скористати з цього вовчого. Ясно, як божий день, що ми, Українці, не можемо бути до цього байдужі і мусимо вжити всіх заходів, аби ця святиня була очищена від московського намулу і знову стала для нас тим, чим була на протязі століть — цитаделею духа нашого народу.

1924 року, 20. січня.

P. S. На сьому місці вважаю своїм приємним обовязком сердечно подякувати Вп. Добродієві Пилипові Павлюкові із Дерманя, на Волині, за його щиру допомогу в складенню сього першого на українській мові історичного нарису про Почаївський монастир, що виявилася в доставленню до моєї роспорядимости відповідних друкованих джерел та його особистих записок і виписок із архиву Дерманського монастиря, на основі яких складена моя ця стаття. — К. П.

СПОРТ У СТАРИННИХ НАРОДІВ.

Старинні народи, головнож Греки і Римляни плекали вельми спорт, руханку. Ідеальну висоту на цьому полі осягнули Греки. В Римі спорт перероднвся головно в початках християнства у кровожадні забави, у муки християн.

Кулачний бій (боксування) походить із дуже давних часів. Уже старинні Греки знали деякі роди боксерського спорту. Змагання ці відбувалися звичайним способом, без нинішньої техніки, без боксерських рукавиць. Тому й були ще більше криваві. Гомер у пісні про похоронні торжества у честь покійного Патрокля, співає, як то сильний Епейос син Панопевса бється на кулаки з божеським Евріялем. І так: „Страшно відбивались удари пястуків об челюсти (щелепи), а піт із жаху стікав із ніг борців. Та ось, піднявся благородній Епейос і вдарив у лице противника. Як на схвильованій півночі скаче риба з води, так здрігнувся Евріяль наслідком цього удару. Але благородний Епей після цього страшного удару (нині треба би сказати „knock out") бере впавшого ласкаво на урки, а любий приятель у супроводі більше людей провожає приятеля-побідника із круга. Та цей ледви волік ноги, плював кровю, а подерта шкіра звисала йому по боках".

Так меньше-більше виглядають і сьогодня боксерські змагання. Майже все кінчаться кроваво, а бували і смертні виcліди. Отже часи не змінилися. Що Греки високо плекали боксерські змагання, доказує хочби старинна чудова статуя боксера, що переховується в паризькому Люврі. Змагання ці крім Гомера, оспівували й инші поети, як Піндар, або римський поет Вірґіль. Державний римський муж і славний бесідник Като старший сам підучував свого сина в ударах на кулаки, як знаменитому педаґоґічному засобі, а фільософ Плятон називає боксування найліпшою школою для приготування молоді до военного життя, до війни.

Грецькі ігрища відбувалися в Оліпії. Є то величезна долина в провінції Еліді, якою перепливає ріка Альфевс (нинішня Руфія).

В олімпійській долині, що окружена була скелями, побудували Греки святині й жертівники богам. Тут були теж статуї богів. Тут на ігрища що чотири роки сьодилися товпи народа з усіх сторін Греції. Не лише для самих ігрищ сходилися тут люде. Приходили тут поети, відчитували свої поезії, історики відчитували оповідання з історії Греції, про побіди над неприятелями. Купці продавали крам. Мистці виставляли свої картини, різби, мистецьки виконані вази і т. д. Тут була славна святиня батька богів Зевеса й чудова статуя Зевеса, сидячого на престолі, викладана слоновою костю, гебановим деревом і золотом.

Атлети виступали на арену нагі, волося перевязане стяжкою. Тисячі й тисячі глядачів витали їх оплесками. Слідували: дужання, перегони, змагання на кулаки (кулачний бій — бокс) і т. д. Та заки змагун (атлет, силач) міг виступити на Олімпійських ігрищах мусів довго вправлятися, цілі місяці. Міг їсти лише такі харчі, що їх припоручали йому вчителі руханки. А саме свіжий сир, сушені фіґи, пшеничний хліб, вепровину, воловину й овече мясо. Риби і печива (тісточок) не вільно було їсти. Хліб мусів бути легко випечений. Позаду святині Зевеса росло оливне дерево. Галузками цього дерева вінчали чоло побідників. Оливна галузка, то була одинока нагорода на Олімпійських ігрищах. Коли побідник вертав до дому з ігрищ, народ обсипав би його грішми, поети співали би в його честь. Та це не було звичаєм Греків. Уважали бе це обидою побідника. Звичайна оливна галузка приносила йому більшу славу й поважання всіх горожан. Оливні галузки не вільно було ломати з дерева рукою, лише втинали золотим серпом. А натинав зі галузки хлопець, якого батько й мати ще жили, наче на знак, що тінь смутку не сміє впасти на його роботу.

Коли атлети готовились до виступу на арені, мусіли не лише показати, що члени їх тіла і мязи сильні. Мусіли потакуючо відповісти на питання: „чи свобідний? чи чистокровний Грек? чи не вийнятий з під права чи не обидив богів? чи вправляв десять місяців? Коли на всі питання змагун міг відповісти притакуючо, судді казали станути йому перед статуєю Зевеса і присягнути. При цьому як свідки мусіли бути присутні (на доказ, що запитуваний справедливо присягає): батько змагуна, брати, учителі. Вони мусіли теж присягати, що атлет говорив правду, що не підкупив противника, щоби цей у змаганню дав себе побороти. Коли підкупство викрилося, карали грошевою карою батьків обох змагунів. За ці гроші платили мистцям-резбарям за статуї, які вони виконували, й які уставляли при вході на Стадіюм. За богато літ таких статуй поставлено там шіснацять. Кожда стояла на педистал. Кожен атлет мусів попри них перейти. Вони наче перестерігали його перед обманом. А на педистал одної такої статуї був напис, що в олімпійських ігрищах можна брати участь „за мужність (сміливість) а не за гроші!"

Не такі геройські, чесні ігрища були у старинних Римлян. Римські ігрища перемінувались у все більше криваві, нелюдські. Йшло це постепенно, як Рим ішов до упадку. Були то перегони наколесницями (віз на двох колесах) і перегони кінні. Цирк похожий був на грецький стадіюм. То була рівнина (арена), замкнена двома довгими рівнобіжними і двома короткими стінами. В одній із коротких стін був головний вхід. Серединою цирку йшов шість стіп високий мур, украшений колюмнами, статуями і т. д. Мур цей треба було сім разів обїхати, що рівнялося віддалі більше як 7 км. Звичайно їхало разом чотири вози. Протягом одного дня могло відбутися 25 таких перегонів.

Глядачі в давних часах стояли вколо арени. Колиж населення міста зростало, підвисшувано задні місця у формі терас. Пізнійше повстали з цього ґалерії, що ступнево слідували одна за одною. З надвору були украшені архітектонічно. Так повстали величаві амфітеатри. Сціпіо призначив для сенаторів окремі місця у перших рядах. Так навіть у ігрищах зазначувано ріжницю становища, ранги.

Після перегонів возами слідували їздці, що переганялися, або виконували ріжні руки, штучки на конях. Потім являлись сміхуни (нинішні кльовни) і атлети, а саме борці на кулаки. Вони мали пястуки вбрані ременями, окованими металем. Опісля випускали на й Азії. Звірята боролись між арену хижих звірят із Африки собою або таки з людьми. Та ці кровожадні забави заборонено в передхристіянській добі (в рр. 150—100 перед Христом). Зате пізнійше у них любувались Римляне тим більше, чим більше були кроважадні. Зате все більше приймалися нелюдські змагання ґлядіяторів. Початок їх виводять від крованих похоронних звичаїв Тусків або воєвничих Іспанців, які при нагоді похоронних торжеств і инш., парами бились гострою зброєю за честь побіди. Та Римляни не вдоволялись коли противник уступав ранений. Хотіли бачити якнайбільше крови, смерть, останні стони, харчіння вмираючих. Це для Римлянина була радість, це було більше як грецьке мистецтво. Коли зважити, що самі ґлядіяторські змагання коштували около 720 тисяч сестерців (около 50 тисяч долярів), то можемо уявити собі великанські кошти цілих ігрищ. Та це не були кошти державної каси, а начальників, які займались торжествами. Урядники старалися перевисшити один одного в уладженню ігрищ, бо при помочі забав здобували ласку народа, консульство, тріємфи, а передусім нагоду для ведення війни, здобували добичі, наповнювання пустого гаманця при помочі грабежі й плїндрування.

Найбільший амфітеатер (колізей) у Римі почали будувати за цісаря Веспазіяна (69—79 року перед Христ.) а викінчено будову його щойно за цісаря Тита в 80-ому році. Руїни цього флявійського амфітеатру ще сьогодня стоять у Римі і з них пізнати колишню красу і велич римського будівництва. Збудований у формі еліпси, наче злучено до купи два театри зі сценами. Поперечник (діяметер) арени виносить 82 і 48 метрів. На сидячих місцях могло вміститися 80 тисяч глядачів а 20 тисяч на найвищій ґалерії. Даху амфітеатер не мав; зате з найвищого поверха розпинано великанську сітку, яку покривали покривами, щоби так охоронитися від пекучого південного сонця. Як це робили, точно годі знати; певно по середині театру була деревляна підпора. За часів Нерона дах такого театру був із дорогоцінного матеріялу: шовку і пурпури, а для охолодження скроплювано амфітеатр пахучими водами. Будинок має чотири говерхи. Стіни були украшені мозаїками, статуями, викладані марморами і золотом і т. д. Нещасливі жертви, що виступали на арені, мали мало що змислу для всієї краси, що їх окружала. Являлись на сцені в листучій зброї як воїни леґіонів. Голова вкрита шоломом, великий щит у руці, залізні, або ремінні наголінники і нараменники, ремінь і запаска вколо тіла, а груди зовсім нагі, щоби жаждучі крови глядачі могли бачити стікаючі кровю рани. Борці боролись копіями, мечами, кинджалами, легко вооружений ртарій (retarius — вобовник сіттю(закидав на противника сітку. Ранений глядіятор підносив у гору ліву руку з випростованим великим пальцем, на знак, що просить помилування. Коли й товпа зробила таксамо, то він врятував життя своє; колиж похилила палець до землі, то слідував смертний удар. Добре вишколений борець зносив смерть сміливо і гідно.

І по провінціональних містах будували Римляни подібні омфітеатри. Навіть Греки ,які довгий час погорджували цими кровожадними забавами, вкінці бачили вподобання й насолоду у таких ігрищах. І вони вкінці й собі почали будувати сцени для ґлядіяторських боїв на взорець Римлян.

ЖАЛІБНА АКАДЕМІЯ В ПЯТЬ ЛІТ З ДНЯ СМЕРТИ ГОЛОВИ КУБАНСЬКОЇ РАДИ М. С. РЯБОВОЛА.

Рада Кубанської Громади улаштувала 5-го липня на словянському Острові жалібні збори памяти М. С. Ряболова. З промовами виступили П. Макаренко на тему „За що і як боролась Кубань в 1917—1919 роках". В цій першій і гарній по змісту промові п. Макаренко дав повну картину, як ґеоґрафічно-етноґрафічного положення Кубані, так і того, в якому політичному становищі була Кубань на початку революції 1917 року. В своїй боротьбі за визволення з під російського гніту та за зеднання з Україною в одно орґанічне ціле, богато Уубань положила жертв, серед яких у всю велич стоїть бувший голова Кубанської Ради М. С. Рябовол. Його забили з-за кутка підступом бандити, що виступали на Україні під назвою „добровольців".

П. Г. Омельченко подав в свойому refераті докладні біоґрафічні відомости про славного сина кубанського населення та зхарактеризував його діяльність на користь не тільки свого краю, а й цілої України.

Представник горців з Кубані п. Мурат Гатгоу зхарактеризував відносини ґорців до Кубанців в часи революційної боротьри і значіння М. С. Рябовола в навязанні найкращих відносин між Українцями-Кубанцями та горцями.

ПОСМЕРТНА ЗГАДКА

Лев Шехович, емерит. радник Висшого Краєвого Суду, помер дня 25-го липня в Дорі в 78 р. життя. Похорон відбувся у Дорі, дня 27. липня відбувся у Дорі, в Галичині, дня 27-го липня.

Покійний уродився в 1846 р. у Гусакові і був рідним братом писменника Северина Шеховича. Ще як молода 23-літня людина вступив до Суду і був довгі роки суддею у Тернополі та радником в Перемишлі. Від 1908 р. був у Львові надрадником краєвого карного Суду. В червні 1911 р., скінчивши 42 роки державної служби, пішов на емеритуру. У літі р. 1915 його увязнила російська окупаційна влада і держала у вязниці, спершу на вул. Казимирівській, потім вул. Баторія. Сидів у вязниці разом з др. Федаком і др. Охримовичем і 62 іншими увязненими. Цікаво, що в такий важкий момент, без огляду на свій поважний вік, піддержував у вязниці всіх на дусі своїм гумором.

Покійний був на протязі всього свого життя великим патріотом і діяльним членом численних товариств. Будучи радником, він перший увів у канцелярійнім діловодстві українську мову, як на це дозволяли австрійськ закони. Його співробітники не-Українці, яким це було не понутру, вживали таких засобів, що викрадали йому замовлені друки, щоби унеможливити йому роботу. Всі, що були колинебудь його бюровими співробітниками, почували себе як у рідним домі. Він власним прикладом непохитного патріота учив інших як слід обстоювати права рідної мови. Визначувався великим тактом у поведінці і діловитою скромністю громадянина, який на першім місці ставить совісне сповнення своїх обовязків.

В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ І ФОТОҐРАФІЙ ЧЛЕНІВ ВІДДІЛІВ ДО КАЛЕНДАРЯ У. Н. СОЮЗА НА РІК 1925.

Календар У. Н. Союза, який розходиться у многих тисячах примірників, є найліпшим середником до оголошувань поміж Американськими Українцями. Хто має який бизнес, а залежить йому на тім, аби про нього знало як найбільше людий, повинен дати своє оголошенне до календаря У. Н. Союза. Ціни є вельми приступні, зваживши, що наклад буде виносити 20,000 примірників. Ціла сторона 34 кв. цалів, коштує $30.00; половина $15.00; чверть $10.00; осьма часть $5.00; перша і послідна сторона в части оголошень та середна на окладинці по $35.00; Хто хотівби в своїм оголошенню помістити також і фотоґрафію, чи то свою чи свого бизнесу, мусить прислати з неї готову до друку клішу; коли ні, то поносить кошт виготовлення такої кліші з фотоґрафії то значить, що його оголошенне буде о стільки дорозше коштувати, скільки виносить кошт виготовлення з фотоґрафії друкарської кліші.

Текст оголошень мусить находитися в редакції по день 15. серпня б. р. Гроші за оголошення належить посилати рівночасно. Оголошення на кредит безуслівно не будуть друкуватися.

Фотоґрафії братств і товариств. Відділи У. Н. Союза, а також кружки співацькі і театральні, школи, банди, які суть при відділах У. Н. Союза (если який кружок, співацьке товариство і т. п. не есть при відділі У. Н. Союза, таких після ухвали не буде поміщуватись у календари), хотілиб аби їх фотоґрафії були поміщені в календари на 1925 рік, зволять їх прислати на адресу „Свободи" найдальше по день 15 серпня б. р. Рівночасно проситься прислати з фотоґрафією чек або моні-ордер виписаний на імя „Свободи", на суму $10.00. Сі гроші ужиється на покритте коштів виготовлення з фотоґрафії друкарської кліші. Місце в календари безплатно.

Всі фотоґрафії мусять бути добре опаковані.

Всі письма належить адресувати:

"SVOBODA"
83 Grand St., Jersey City, N. J.